

**„ИМПЕРИИ И ИМПЕРСКО НАСЛЕДСТВО НА БАЛКАНИТЕ“.
СБОРНИК В ЧЕСТ НА 70-ГОДИШНИНАТА
НА ПРОФ. ЛЮДМИЛ СПАСОВ, ТОМ. I – II.
СЪСТ. ДИМИТЪР В. ДИМИТРОВ, СИМЕОН КАЦАРОВ,
РУСАЛЕНА ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, ДАМЯН БОРИСОВ.
ПЛОВДИВ: ФОНДАЦИЯ „БЪЛГАРСКО ИСТОРИЧЕСКО
НАСЛЕДСТВО“, 2019, 318 / 522 С.
ISBN: 978-954-8536-32-5 / ISBN: 978-954-8536-33-2**

Кристиян Лъсков

**“EMPIRES AND IMPERIAL LEGACY IN THE BALKANS”.
A COLLECTION IN HONOUR
OF PROF. LJUDMIL SPASOV’S 70TH ANNIVERSARY, V. I – II.
EDS. DIMITAR V. DIMITROV, SIMEON KATSAROV,
RUSALENA PENDJEKOVA-HRISTEVA, DAMYAN BORISOV.
PLOVDIV: BULGARIAN HISTORICAL HERITAGE
FOUNDATION, 2019, 318 / 522 P.
ISBN: 978-954-8536-32-5 / ISBN: 978-954-8536-33-2**

Kristiyan Laskov

Сред вълнуващите събития в академичния календар на изминалата 2019 година подобаващо място зае международната научна конференция по случай 70-годишнината на проф. дин Людмил Спасов, проведена в средата на месец ноември. Среща на впечатляващия форум си дадоха учени и преподаватели от девет български университета, от няколко научни центъра и института при Българската академия на науките, от Националния и от много регионални исторически музеи, от Военна академия, Държавната агенция „Архиви“ и др. Сред участниците бяха така също колеги и приятели на проф. Спасов от Франция, Полша, Русия, Гърция и Италия. Домакините и организаторите на събитието от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ обединиха представените доклади и увенчаха ползотворните дни от конференцията с публикуването на сборник в

два отделни книжни тома. Заглавието на сборника и наслов на конференцията – „Империи и имперско наследство на Балканите“, отразява именно научните интереси и търсения на юбиляра. Богатото и разнообразно съдържание от общо 55 статии в 840 печатни страници от своя страна пък демонстрира високото признание към проф. Спасов от страна на научната гилдия у дома и в чужбина. Двата тома на сборника са хронологически и тематично обособени в подзаглавията „Античност и Средновековие“ и „Ново време и съвремие“.

С три уводни статии на том I читателите са поведени през седемдесетте лета от житейския път на професор Спасов. В първата от тях Тодор Радев разкрива богатото академично наследство и кариерно развитие на юбиляра, а във втората Пламен Павлов извежда на преден план неговата активна обществена и популяризаторска дейност. В традиционен стил Йорданска Спасова представя био-библиография на проф. Спасов с поместен подробен списък от негови близо 150 труда. Останалите 20 статии от този първи том са отнесени до научноизследователската проблематика на Античността и Средновековието.

Статията на Георги Митрев разглежда похода на одрския цар Ситалк срещу пеоните в контекста на цялостната обстановка по западната граница на Одриското царство и отношенията с македонския владетел Пердика II. Материалът на Живко Жеков, пети по ред в тома, се фокусира върху римската имперска стратегия по отношение на пътната инфраструктура на Балканите, с акцент върху диагоналния път Via Militaris. Следващ е текстът на Николай Хрисимов, който разглежда положението на северозападните български земи през IX век, въз основа на стари и по-нови археологически проучвания. В статията на Николай Кънев е осмислена употребата на понятието империя по отношение на Първата българска държава. Изследването на Камен Станев представя един обобщаващ поглед над демографските процеси в контекста на целенасочената

колонизаторска политика в ранносредновековната българска държава. Със статията на Янко Христов е направен опит за задълбочен анализ на епистоларната кореспонденция между патриарх Николай Мистик и цар Симеон I по отношение сведенията за попаднали в плен византийски поданици през първите десетилетия на X век. Следваща по ред е публикацията *Ролята на светите реликви във военните походи на Византия (X – XI век)* на Кристиан Лъсков. В материала на Донка Радева се разглежда ролята на павликяните като военен фактор от особен интерес за българските и византийски владетели. В труда на Месут Али е представена хронологическата линия, политическата нишка и стратегическите предпоставки, довели до катастрофалното поражение за ромеите при Мариокефалон (1176). В своята статия М. Каймакамова преосмисля представата за Българското царство, пречупена през погледа на *Българския апокрифен летопис*. Чрез доклада си Анелия Маркова прави опит за подреждане на хронологията и изясняването на някои дискуссионни моменти при въстанието на Петър и Асен. Сашка Георгиева излага своите наблюдения върху йерархизирането на принципите в брачната дипломация на българските владетели през Средновековието. В статията на Румяна Комсалова са изведени обединителните и интегриращи политики на балканските средновековни владетели в хода на техните териториални разширения. Материалът на Петър Ангелов разглежда и дава оценка на позицията на цар Иван Александър при присвояването на царската титла от страна на Стефан Душан. Статията на Елена Костова е посветена на двустранните икономически отношения между Дубровник и османците през третото десетилетие на XV век. Изследването на Владимир Ангелов обръща внимание на късновизантийския автор Лаоник Халкокондил като извор за погиването на Ромейската империя. Фокусът в статията на Димо Чешмеджиев пада върху историята на манастира „Благовещение Богородично“ в Кичево. Публикацията на Дамян

Борисов представлява опит за реконструиране на демографския профил и селищна структура през първата половина на XVI век в Северна Тракия. Специално внимание на архитектурата на Ески джамия в Ямбол е обвърнато в статията на Жулиета Гюлева. Най-сетне работата на Русалена Пенджекова-Христева акцентира върху участието на именития медиевист акад. Иван Дуйчев в работата на Българската археографска комисия.

Вторият том от сборника, с подзаглавие „Ново време и съвремие“, обединява тематично цели 32 статии. Първата статия, с автор Любомир Кръстев, е посветена на отзвук в Британия от Кримската война. Интерес представляват и наблюденията на Видин Сукарев спрямо няколко паметника от Тъмръш като късни свидетелства от времето на Османската империя. Културно-историческото наследство като част от работата на видния архитект Леон Филипов е в центъра на изследването на Атанаска Стамболийска. В следващата по ред статия, Тотка Григорова прави опит за художествена интерпретация на иконографията на светите братя Кирил и Методий от Панагюрище. Материалът на Стефан Шивачев обръща внимание на руското имперско управление в Пловдив, непосредствено след освобождението на града. Томът продължава с работата на Радослав Мишев, който прави съпоставителен преглед на дипломатическите отношения между България и Австро-Унгария до Първата световна война. Дипломатическото австро-руско напрежение на Балканите и дейността на Радославистката партия между 1887 и 1899 г. са във фокуса на изследването на Бисер Георгиев. Държавността в Източна Румелия, видяна през архивите, е темата в труда на Станислав Боянов. Политическите пристрастия на една рускиня в България – Анастасия Головина, са поставени от Калчо Калчев в основата на една по-широка панорама на българския политически живот. В статията си Тодор Радев извежда борбата на българската дипломация срещу големите имперски интереси на Балканите в

началото на XX век. Просопографско изследване на българските дипломати в Цариград ни е представено от Алека Стрезова. Вътрешнополитическото напрежение в България между цар Фердинанд и правителството и тяхното отношение към избухналия световен конфликт през 1914 г. са разгледани от Димитър Саздов. Друг аспект от отношенията с Русия на Балканите е анализиран от Любка Найденова, която се спира на политиката на Либералната партия към Руската империя в периода 1911 – 1913 г. Фокусът в изследването на Ярослав Рубаха също е насочен към сложната геополитика на Балканите през призмата на дипломатическите отношения между България и Великите сили в първите години на Голямата война. В следващия материал Ваня Иванова разглежда държавната политика по преименуването на селищата в Източните Родопи през периода 1925 – 1934 г. Статията на Румяна Първанова обръща внимание на образа на България през 1928 г. през призмата на британската дипломатическа мисия. Увеличаващият се интерес на Китай към Балканите след Първата световна война е обект на изследване от страна на Йордан Баев. В труда на Милен Вълчев е разгледана цялостната обществена роля на руската емиграция в Харманлийския район между двете световни войни. Акцентът в публикацията на Анна Кочанкова е поставен върху гъвкавостта на съветската политика при конституционните промени в България в края на 40-те години. На съперничеството между фактическите съюзници САЩ и СССР в последните години от Втората световна война за влияние в България се спира Витка Тошкова. В анализа си Татяна Волокитина засяга съветската политика в Източна Европа след края на Втората световна война. Аспект от този проблем е разработен от Веселина Узунова, която се спира на съветската политика и човешките права, отразени в архивното наследство на ДА – Хасково. Оценка на политическата фигура на Вълко Червенков и неговата роля след 1944 г. откриваме в публикацията на Любомир Огнянов. Изследването на Мирена Мито-

ва е посветено на Пловдивския международен панаир във времената на Студената война. С ролята на САЩ в сближаването между Югославия и Гърция като част от цялостната американска политика за противодействие на комунизма в Югоизточна Европа ни запознава в статията си Димитър Добрев. Следващият по ред материал, с автор Николай Кочанков, разглежда европейския и българския отзвук от рухването на Чехословакия през 1939 г. В своята публикация Методи Крумов представя отношението на Градския народен съвет на Пловдив към османските паметници в града през социализма. Статията на Стефан Симеонов ни разкрива структурната динамика и промени в службите за сигурност на балканските държави, които настъпват след края на Студената война. В по-ново време е отнесена работата на Рената Розбицка, която извежда на преден план ролята на Руската федерация в Черноморския басейн през призмата на полския печат. Съвместната статия на Анета Донева и Желязко Стоянов прави опит за оценка на общото развитие на велики сили като Китай и Русия. Никола Аврејски обръща особено внимание на външните интереси и историята зад негативния образ на Балканите в международните отношения. Като автор на последната статия от сборника, Адриана Нейкова разглежда динамичното развитие на компютърната архивистика и предизвикателствата, пред които тя е изправена.

Материалите от двата тома на сборника, посветен на проф. Л. Спасов, демонстрират разнообразие от изследователски търсения и научни подходи. Те се характеризират със съществени приноси върху отделни въпроси и важни обобщения на по-стари и актуални историографски проблеми. Тематичното разнообразие и широкоаспектността им, от друга страна, гарантират широка читателска аудитория у нас и в чужбина. Усилията на съставителите Димитър В. Димитров, Симеон К. Кацаров, Русалена В. Пенджекова-Христева и Дамян Б. Борисов са белязани от образцов професионализъм и заслужават висока оценка.